

AMICULU SCÓLEI

fóia pentru naintarea invetiamentului si a educatiunei
la Romani.

Ese in tóta Samba'ta. — Pretiulu abonamentului pentru provinciile austriace: pe anu 4 fior., pe siése luni 2 fior. 25 cr., pe trei luni 1 fior. 25 cr.; — éra pentru Romani'a: pe anu 30 piastrii (lei), si pe semestru 16 piastrii. — Pentru inseratiuni se vor respunde 5 cr. de serie. — Abonarea se face la postele c. r. si pela DD. corespondinti, si la tóte librariile.

Despre catechisare si socratisare, dimpreuna cu unele regule despre punerea intrebariloru si tractarea respunsuriloru.

(Capetu.)

Intrebarile trebuie se fia usióre, chiane, determinate scurte, legate bine, si esaminatóre, si intogmite dupa capacitatea si progresulu copiiloru. Intrebarile 'atuncea suntu usióre, candu ele suntu amesurate priceperei si cunosciintelor ce si le-au castigatu copii. Intr' adeveru la inceputu candu vrei se faci pe copilu se-ti vorbésca, si intrebarile cele mai usióre i-se paru grele. Astu-felu invetiatorulu la inceputu trebuie se se cobóra cu intrebarile catu se póte mai aprópe de priceperea scolarulu seu, caci potendu se le respunda, capeta anima, ér' din contra se descuragiéza, póte chiar' si desperéza. Dar' acést'a are d'a face invetiatorulu numai pan' atunci, pana candu l' introduce óre-si-cumu, lu-face se se incréda ca elu póte face ceva. Ér' dupa-ce l'a adusu pana la atata, d'aci incolo apoi intrebarile nu trebuie se fia nici prè grele dar' nici prè usióre. O intrebare se díce atunci prè usióra, candu scolarulu cá s'o póta respunde n'are se-si incórde mintea, ci numai se deschida gur'a si se dica asiá séu bá. Prè grea este intrebarea atuncea, candu ea este mai pre susu de priceperea si cunosciintiele scolarulu. O intrebare e chiara atunci, candu ea este aster-

nuta in vorbe si spresiuni intielese, de tóte dílele, fora pompa si fora cuvinte cu intielesu figuratu. Invetiatorulu cá se póta face acést'a, trebuie se scie bine limb'a copiiloru.

Intrebarea se numesce mai incolo determinata, candu numai unu respunsu se lovesce cu ea, si astu-felu numai unu respunsu póte si urmá; ér' scurta e atunci, candu ea stá numai din o propusetiune principale, séu din unu conceptu principalu. Invetiatorulu are inse d'a-se pazí, cá intrebarea se nu devina obscura prin scurtíme. Unde lucrulu nu-lu poti cuprinde totu in o intrebare, ci se ceru mai multe intrebari, acolo invetiatorulu astu-felu trebuie se intogínésca intrebarile, catu ele tóte se fia legate si se depinda un'a dela alt'a. Acest'a se intempla atunci, candu intrebarea urmatóre este strinsu legata de respunsulu intrebării celei mai de inainte, si astu-felu urméza cuvinte din cuvinte. Cá invetiatorulu se póta vedé si aflá, ca óre scolarulu pentru aceea a respunsu bine, pentru-ca elu cunósce si petrunde lucrulu, séu ca dóra elu a respunsu numai pe ghicite, si din o órba intemplare a si ghicitu; cá se afe, dícu, elu acést'a, se mai puna si adóu'a óra totu aceeași intrebare, dara s'o imbrace in alte cuvinte, alte spresiuni. Prin acésta procedura totu odata scolarii se facu mai atenti, mai petrundietcri si spiritulu li se desvólta mai tare.

Adese ori candu invetiatorulu se adreséza

cu întrebarea catra toti scolarii, ei striga, facu- larma si unii dau respunsuri fora nici o pre- cugetare, necalite si nedrepte, astu-felu catu apoi confunda si pe aceia cari aru poté res- punde cumu se cade. Dar' nu-i destulu acést'a, scolarii vorbindu toti d'odata, invetiatorulu nu póte se petrun- da, se véda apriatu capacitatea si cunoscintiele fia-caruia; nu póte se se con- vinga, ca óre toti scolarii au priceputu obi- eptulu de care se tractéza. Pentru-aceea in- vetiatorulu totu de un'a se se adreseze cu între- barea numai catra unulu, si numai fórte arare ori se faca exceptiune dela acésta regula.

Întrebarile întogmite dupa progresulu co- piiloru suntu atunci, candu invetiatorulu mai antaiu pune întrebarile cele mai usióre si simple despre vr'un obi- eptu séu altulu, ér' apoi incepe pe incetulu a pune totu mai grele, adeca dupa gradulu capacitatii si cunoscintieloru ce si-le-au castigatu copii. Invetiatorulu dintru inceputu trebuie mai multu se întrebe numai simplu pre scolaru, si se nu-lu examineze strinsu, pentru-ca acést'a e mai usioru si pentru invetiatoru si pentru scolaru. Pentru scolaru e mai usioru, pentru-ca elu trebuie se spuna numai aceea ce a auditu, a cuprinsu cu mintea si a invetiatu, ér' la examinarea strinsa, trebuie se afle din cele cunoscute unu ce necunoscutu séu numai pucinu cunoscutu, séu elu trebuie se lamuréscu, se chiarifice ceea despre ce elu are numai nisce idei întunecate. — Pentru invetiatoru este intr' atatu usioru, pentruca déca elu tractéza cu scolarii d. e. o schitia istorica, are adeca unu firu pentru tóte întrebarile sale; si acést'a e mai cu sama usioru si binevenitu invetiatoriloru séu catechitiloru, cari nu au séu nu si-au potutu inca cestigá desteritatea receruta.

Ce se atinge de respunsuri este d'a se luá aminte la aceea, ca óre trebuie se respunda sco- larii séu bá, si déca au respunsu, respuns'au bine séu bá. Déca au respunsu bine, se urmeze in- vetiatorulu a întrebá mai incolo, séu cá se animeze

si se încoragieze pe copii mai tare, se le dáca unu „fórte bine“; se întielege de sine, ca inveti- atorulu se nu fia asiá strictu si pedantu in privin- ti'a respunsuriloru, si se póttésca chiar' acelu re- spunsu, care si-l'a cugetatu elu insusi, care séu stá scrisu in cartea ce-o are dinaintea sa. Copilulu numai cá unu copilu póte si respunde, si elu de multe ori se esprima mai bine, mai naturalu decatu invetiatorulu séu catechetulu.

Déca respunsulu a fostu nepotrivitu si falsu, acést'a inca se întempla in mai multe chipuri. Respunsulu séu e cu totulu potrivit séu numai in parte, adeca diumetate potrivit diu- metate falsu; séu e potrivit, dar' nu-i deplinu. Respunsulu póte fi nepotrivitu séu in privinti'a lucrului séu a spresiunii. Caus'a unui respunsu nepotrivitu jace séu in nebagarea de séma a copilului, séu in obscuritatea întrebării, séu in nesicuranti'a si neîncrederea in care se afla copilulu in privinti'a lucrului cestiu- natu, séu in urma jace in aceea, ca copilulu pricepe lucrulu in sine, dar' nu se póte esprime. Ori care din acestea fia caus'a, pentru care copilulu nu póte se respunda dreptu, invetiatorulu si catechetulu trebuie se se pórté întieptiesce si cu blandetie cu copilulu, si se nu-lu ples- néscu in facia numai de catu cu unu „nu-i bine“, ci se-lu conduca mereu pana a aflá adevéru- lu, séu celu pucinu se afle si se véda apriatu ca copilulu nu pricepe lucrulu de care l'au întrebatu. Si candu copilulu nu póte res- punde din simpl'a causa, ca elu n'a luat sam'a bipe la întrebare, atunci se i-o mai spuna odata pe scurtu, si nu mai atunci se-lu puna diosu si se întrebe pe altulu, candu elu numai din petulantia, n'a ascultat la întrebare. Déca cumva copilulu pentru aceea nu póte respunde, pentru-ca întrebarea a fostu cam obscura, neîn- tielésca, întrebatorulu trebuie indata se se recu- léga, se asamineze întrebarea, si s'o puna adóua ora cu alte cuvinte chiare si lamurite. Ér' déca copilulu nu póte respunde pentruca nu

cunósce bine lucrulu, intrebatorulu se i-lu lamurésca mai antaiu, se-i puna alte intrebari mai usióre, dar' cari taia totu in acel'asi lucru, si numai dupa aceea se repetiésca intrebarea cea mai dinainte si la care are sé-i respunda copilulu, Déca intrebatorulu vede ca copilulu pricepe lucrulu, dar' nu se póte exprime bine, atunci se mai adauge »séu« la respunsulu copilului, si se-lu cerce déca cumva va dá o spresiune mai buna, ér' déca copilulu nu póte, se faca acést'a intrebatorulu. Ce se atinge d' unu respunsu diumetate potrivit, diumetate falsu, intrebatorulu nu trebuie se reiepte respunsulu cu totul, ci se distinga, se desparta ceea ce-i potrivit si adeveratu de ceea ce-i falsu, si se faca pe scolaru cá se indrepte respunsulu. Déca respunsulu nu-i deplinu, trebuie facutu si solicitatu copilulu, cá se-lu indeplinésca.

Se intempla de multe ori, ca copilulu intreatu, dá nisce respunsuri ridicule. Intrebatorulu trebuie se crutie pe copilu si se nu-lu batjocurésca, caci prin acést'a lu-mahnesce, lu-desgusta, si l'instrainéza. Ori catu se fia respunsulu de ridiculu, invetiatorulu trebuie se tiena in fréu pre cei alalti scolarise se, nu-i lase se rida. Pe care-lu vede ca ride se-i de o intrebare grea; séu déca nu-i póte domolí nici intr' unu modu, precumu se templa acést'a cu copíi, se lase aceea intrebare si se tréca la altele.

Déca invetiatorulu nu capata nici unu respunsu la intrebarea sa, si in acestu casu trebuie se se póte totu asiá cá si candu i-arú fi respunsu cu totul falsu séu numai in parte.

Despre Educati'a de acumu, si despre nedepinatatea ei. *)

O femeia juna care ese in lume, vede intr' ins'a numai ceea ce-i póte slují desiertatiunea, si ide'a ingaimata ce are despre fericire si sgomotulu a totu ce o incungiura, impedeca sufletulu ei de a audi glasulu celei alalte parti a naturei. (Voltaire, *Traité de Metaphysique*).

Ce de parinti credu ca si-au crescutu fetele dupa ce platescu descaliloru lor. (Madame Bernier, *Disc. sur l' Educ. des femmes*).

Scopulu educatiei este de a desvoltá in fia-care individu tóta deseversirea de care elu póte fi primitoru. (Cantu.)

Din dilele lui Fenelon si ale lui Ruso, barbati au inaintatu si educati'a femeiloru a castigatu. Acumu nu se mai facu desbateri asupra intrebării déca este bine

*) Conformu promisiunii nóstre din nrulu trecut, damu aici unu capitulu de proba din traductiunea romana a opului „Educatiunea mamelor de familia“ de Aimé Martin.

de a invetiá pe femeia, nici asupra graduriloru acestei invetiaturi; este iertatu de a le desvoltá intielegerea; mergemu inca si mai departe, le damu talenturi de artisti si de doctori in sciintie; ele mirósa, déca ne este iertatu a díce asiá, si invetiaturile enciclopedice; inse in aceste invetiaturi, nimicu nu le chiama a cugetá dela ele insesi: caci aceste suntu numai caetele ¹⁾ dela scóla ce se intiparescu in mintealoru; de aceea si candu navalescu patimile asupra lor, acele patimi pe care pentru d' a-le stavili, nu este destulu nici deprinderile virtutii, nici poterile sufletulu, nici principiile religiei, le gasescu indemanatece numai la claviru, si sciindu a spune pe din afora autori intregi, ér' cu sufletulu adormitu. Éca, afora de cateva persóne fórte rare, ce felu de femei ne dá veaculu nostru: cu o multime de eresuri calugaresci, cu o morala de pansionu, cu nisce talente mechanice, cu dragoste pentru placeri, cu nesciintia despre tóte ale vietii si cu semiementulu trebuintii de a iubi si de a fi iubite.

Este adeveratu ca acésta educati'a are si ea partea sa cea stralucita: ea introduce in societate gustulu si apiecarile artiste, mai multa dragalasia si mai multa originalitate. ²⁾ Duces'a si oresian'a ³⁾, déca inse mai suntu la noi ducese si oresiane, se intrecu in salóne cu cele antaiu talente: unele facu poeme care se vendu in folosulu Greciloru si alu Polonesiloru; altele compunu tablouri acaror'a pretiu este consantítu pentru fapte de evlavia; tóte scriu cu o asiá dragalesia si fora gresieli cá si dómnele Sévigné si Lafayette.

Asiá educati'a pucinu cate pucinu potrivese societatea; uniformitatea ei este cea mai puternica democratie, ⁴⁾ si nu credu ca voiu aratá ceva nou dicandu ca mai multu au facutu femeile pentru potrivirea starii sociale, decatu tóte decretelile nóstre nationale.

Intra in salónele nóstre cele mai de moda; vedi acea glóta de barbati de tóta vérst'a, standu in pitióre si care se paru a fi imbracati din acel'asi postlavu; unulu este banchieru; altulu marchisu; cestu de ci este unu artistu, celu de colo unu magistratu. Baga inse de sama ca cu tóta monotoni'a ⁵⁾ fraceloru loru negre, in vorb'a loru si in felulu tíiturii trupului lor,

¹⁾ Mai multe cóle cusute la unu locu pentru scrisu.

²⁾ Noutate.

³⁾ Bourgois. Cu acestu nume se numescu totí locuitorii unui orasiu din clas'a neguitoriloru, si a meseriasiloru: orasieni; dela bourg, orasiu.

⁴⁾ Guvernulu in care poporulu este suveranu.

⁵⁾ Uniformitate, totu intr' unu felu.

este o pecete care i deosebesce si arata pe fia-care din ce clasa este. La femei inse nu este asiá: dupa a loru frumósá atituda ¹⁾ si dupa a loru apucatur: elegante, le-ai socoti pe tóte de aceeași nascere si de acel'asi rang; intr' inele gasesci aceeași invetiatura, acele-asi gratii si acel'asi gustu despre arte. Este peste putintia de a deosibi fét'a unui notaru ²⁾ de fét'a unui omu de curte, pe a unui capitalistu de a unui generalu. Privesce acelu pélcu frumosu, dimpregiurulu clavirului, elu esecutéza ³⁾ o bucata de coru ⁴⁾ dela Rosini ⁵⁾ cu aceeași iscusintia cá si actorii italiani: in acestu pélcu este femeii'a unui medicu, femeii'a unui pairu de Francia ⁶⁾, o marchisa, o juna artista si fét'a unui advocatu. Nimicu nu le deosebesce decatu numai deosebirea talenteloru loru.

Fora indoiéla, déca viéti'a femeiloru ar' trebui se se marginésca in atelieruri ⁷⁾ si in serbatori; si déca ele aru fi facute numai pentru a ne intunecá ochii si a ne placé, atunci marea problema ar' fi deslegata prin acésta educatia buna numai pentru serade ⁸⁾; dar' césurile de placere suntu scurte, si dupa dinsele vinu césurile cele lungi de gandire. Viéti'a din neuntru, viéti'a morala, datoriile de muma si datoriile de socia; tóte acestea vinu, dar' tóte acestea au fostu uitate. Atunci j-se pare a fi cá intr'unu pustiu in sinulu familiei, cu patimi romantice, cu o inchipuire fara fréu si cu uritulu, acestu mare derapanatoru alu virtutii femeiloru. Gemetile nenorociteloru urmari ce se intimpla din acestea, adesea ori isbescu urechile mele; aceste gemete suntu, strigarea tutoloru numeloru si plangerea tutoloru barbatiloru in aceste chinuri dureróse ale animii si ale sufletului in care tóta lumea se sbuciuma si se desnadasíduesce,

¹⁾ chipulu siedere.

²⁾ Deregatoru publicu care adevérea contracte, adevérintie invoieii si alte inscrise facute de voia.

³⁾ A esecutá va se díca a aduce intru implinire unu ce, o lucrare óre-care; esecutia, aducere intru implinire a unei hotariri. Aici fiindu-ca vorb'a este de cantare, dicerea esecutéza, insemnéza: a duce intru implinire unu canteu, adeca, canta.

⁴⁾ Componere musicala spre ase cantá de mai multe persóne intr' odata.

⁵⁾ Compuitoru vestitu in musica.

⁶⁾ Madularu alu camerii pairiloru care pune in lucrare poterea legislativa dimpreuna cu regele si cu camér'a deputatiloru.

⁷⁾ Lucratoriu, casa de lucru a unui artistu.

⁸⁾ Adunare de petrecere musicala sér'a.

ce este mai reu, este ca tóte se sfirsiescu prin nepasare.

Pentru a ne petrunde dar' cu desaversire despre neprevederea educatiiloru nóstre, ce trebue? A se intrebá care este scopulu loru. Óre relig'i'a este? Dar' relig'i'a, reu intielésa, afurisesce totu ce se invétia. — Óre fericirea casnica este? D'apoi talentele dobandite cu atatea osteneli, aceste talente care intardie cugetarea, se perdu in obiceiurile casnicie. — Nu cumva este óre imbelsiugarea, si slav'a patriei? — Ce risu! Care muma cugeta astadi la acestea? Asia, cu catu cautamu scopulu educatiei, cu atata pere totulu. Nimicu pentru fericirea particulara, nimicu pentru inflorirea generala. Ce mai remane acum? lumea; si in adevéru acolo se indreptéza tóte prevederile nóstre. Noi amu adusu pe femei intr'o stare asiá incatu ele ingrigescu mai multu de a placé lumii decatu de a i se improtovi; ele voescu numai se stralucésca, adeca: zadarnicia, si éca in adevéru scopulu pe care, cele mai dúiose mume, l' arata totdeun'a feteloru loru, si de care, lumea ce le impinge, le privesce sdrobinduse, cu nepasare. Asiá dar':

Zadarnicia in gatéla.

Zadarnicia in talentele placute.

Zadarnicia in invetiatura.

Fii frumósá, fii delicata cu lumea si se voru uitá toti la tine; fii blanda, fii supusa si toti te voru ascultá, dice mum'a fiicei sale care va se díca pune pretutindenea parerea in locul adevéruului. Precumu trupului asiá si sufletulu isi are podóbele sale de zadarnicia, si mum'a ne deprinde numai cu acestea inca din léganu; ea nu tamadiesce reulu, ea l' ascunde; nu peface caracterulu, ci-lu mascuesce. Asia zadarnicia acopere totulu; pentru ca o asfelu de crescere nu ne forméza, ci numai ne spoesce, ne dá unu lustru mincinosu.

Si eu dícu ca nimicu nu póte fi mai bine si mai frumosu decatu cá music'a, zugravi'a si dantiulu, se desfateze césurile cele fara lucru aie unei fete. Dar' de ce dintr'o petrecere desfatatóre se facemu o sarcina grea si suparatóre? De ce se o saturamu de unu lucru care aru trebui se fie numai o placere? — Frumósá intrebare! tu voesci cá fét'a se aiba nisce talente numai de petrecutu, in vreme ce noi voimu se aiba nisce talente care se-i aduca laude: adica, o mana si unu pitioru de artistu. Ér' zadarnicia!

Dar' déca si cartile ce-i damu cá se citeasca, si crediu ca nu vei dice ca nu suntu alese bine si cu

gustu: éca Rasinu ¹⁾, Lafontenu ²⁾, Fenelonu, Bosuetu, Pascalu ³⁾, Lamartinu si Bernardinu de senu Pieru ⁴⁾. — Dá, suntu pré bune; inaltia-i junele sufletu, prin nisce asemenea scrieri, impodobesce cu cugetari bogate, interresce-lu cu macesime intieplete si fá se isvorésca dintr'insulu simtiementulu frumosului, acésta lumina cerésca pe care D-dieu insusi a depus'o intr'insulu. — Dar' ce felu! tu dici ca lectiile tale, nu trebuescu se faca femeii invetiata! — A! intielegu: vorb'a este numai de a le implé memori'a, si in adeveru éca-le ca tienu minte versuri; spunu pe din afora geografia, chronologia, istoria, cateva date, cateva intemplari; ast'a este unu ce de cuvintia; este lucrulu ce face se lucésca o mobila, auritar'a ce dá infacisiarea aurului la celu mai prostu metalu: fói'a este cam subtíre, dar' fia! este destulu cá aram'a se nu se arate. Totu zadarnicia.

Este adeveratu ca acumu ne silimu a impuciná aceste abusuri prin óre care indeletniciri religióse; dar' acésta invetiatura, totu cam sihastra, este inca o pedeca in educatia. Voi dati fiiceloru vóstre toaleta lumesci, dascali de music'a vocala, dascali de dantiu, si apoi le opriti de baluri si de adunarile stralucite: pe de o parte le insuflati despretiure despre lume, si pe de alt'a le invetiati cumu s'o incante mai bine; le impodobiti aducerea aminte cu tóte capetele d'opera ale scenei, si-apoi nu le lasati la teatru, si le spuneti, ca toti comediantii suntu afurisiti; le laudati sórtea fetióreloru, si-apoi le porunciti se se marite. Totdeún'a unu pasu inainte si altulu inapoi, o ispita si o cuventare de morala, o pregatire pentru pecatu si o mustrare de cugetu: amestecu ticulosu din invetiaturile sihastresci ale vécului alu cincispredecielea cu invetiaturile veacului alu nóuespredecielea, care trage a face din aceeași persóna o pocaitóre si o cocheta; desfatarile unui salonu si angerulu unei manastiri! Vedi numai cata deosibire este inte catechismu si opera, si gandescce ca in dóuedieci si patru de césuri, o fata care se marita, trece dela catechismu la opera fora prevestire; si inca ce e mai reu, fara pavaza. Aceste nepotriviri, cu atata repeditiune impreunate, ce imbracescu chiaru dela antai'a intelnire, siasiá resboiulu patimiloru si alu prejudecatiloru incepe in midiloculu amagiriloru lumei si in lips'a a totu felulu de putere si a totu felulu de judecata. Nici o scapare nu mai e

pentru dens'a, chiaru in cugetulu ei: intrebarea este asternuta prea curatu; trebue cá mirés'a séu se védia in mirele ei unuafurisu, séu se priimésca a se afurisi si ea cu densulu. Éca prevederile nóstre si intiepletiunea nóstra! Éca cum educatiia nóstra ne pune in positi'a aceea de a fi siliti a vetemá legea séu natur'a! Punctulu de plecare este totdeuna o cadere, si o cadere pe marginile unei prapastii.

Asiá dar', credintiele si sciintiele nóstre se intenescu numai pentru a se batjocori intre ele; resboiulu este in noi si pe noi ne stinge, pentru ca rezultatulu educatiilocu nóstre, este numai de a propasi furiile lui. Tóte aceste elemente de vrajba, tóte aceste principie inprotivóre intre ele care aru trebui se se inchiege intr'o drépta judecata universale, ni le intiparescu in intielegerea nóstra cu formele loru invecchite si nepotrivate, fara a preface pe altelá, si fara a cautá vre o data a face unirea loru, care numai ea ar' poté se alcatuiésca o educatia intielépta. Viéti'a religiósa si viéti'a lumésca se paru a fi cei doi luptatori ai unui resboiu de mórte; ori care ar' fi biruitorulu, omulu ce-lu imbracisiéza este numai o fiantia ciumpagita, ne'ntreaga, ramasiia de tanguitu a patimiloru séu a eresuriloru.

Omulu intregu este acel'a care vietuesce totodata o viétiá sociala si o viétiá religiósa: elu atunci cu o mana puternica, dá sfirsitu resboiului celoru doi protivnici, si insemnandu loculu la-caruia, merge cu unu pasu siguru pe cáile lui D-dieu si in lumin'a cuvintului.

Dar' pentru cá acésta lumina atatu de rara astadi, se se póta respandi preste lume, trebue cá ea se stralucésca in educatiile nóstre; ea nu póte ajunge la glóta decatu numai fiindu amestecata in cele antaie imnisicari sufletesci ale vietii si suptu puternic'a influintia a munei; acést'a este lamp'a santa ce femeea serguitóre a lui Virgiliu aprindea nóptea, pentru lurcru-si, langa léganulu copilului ei.

In raiulu pierdutu ¹⁾ este unu leu a caruia creatia ²⁾ inca nu e seversita; elu este esitu numai pe diumetate din pamentulu ce-lu nasce; ochiulu lui schinteéza, cóm'a-i fálfae, dar' trupulu lui este numai o gramada fora miscare, neclintita, si care tiene inca de pamentu: elu astépta in nerabdare cea din urma schinteia pentru cá se se asverle.

Ce icóna minunata a neazului omenescu! elu are

¹⁾ RACINE. Unulu din cei antai poeti tragici, Francesu.

²⁾ LA FONTAINE. Poet. Francesu.

³⁾ Geom. si scriit. stra. Fran.

⁴⁾ BERNARDIN DE SAINT PIERRE. scriit. mar. Fr.

¹⁾ O scriere a lui Miltonu.

²⁾ Zidire, facere.

numai capulu viu, ceea-l-alte parte n'are nici macaru misicare: faceti dar' se petrunđa lumin'a intr'insulu! smulgeti leulu din nimiculu in care inca se afla, si se iee insfersitu stapanirea imparatiei lui.

Ordinatiuni.

Nrulu Cons. 134. 1863.

Prea Cinstitoru PP. protopopi si administratori protopopesci!

Scaunulu nostru protopopescu din Dobr'a la insarcinarea mea era provocatu, a infiintia un'a Eforia pentru ducerea trebiloru de manipulatia ale scolei capitale din Dobr'a cu patru clase, spre a carei infiintare si sustinere mai tote comunele nostre bisericesci din acelu protopopiatu au contribuit, si contribue. Scaunulu protopopescu vrendu acesta insarcinare a supremului inspectoratu de scola se o savarsiésca amesuratu institutiuniloru bisericeii nostre, despre care circularulu episcopescu din 26. Augustu 1862 Nru.—cons. 657. tractéza pre largu, si ade ea, ca comunele bisericesci tractuale, care sustienu acea scola capitale, si au dreptulu a luá parte la manipularea averei si la punerea invetiatoriloru, sa tiena in parochiale loru. soboru parochialu, spre a tramite din sinulu seu cate unu deputatu, cu totul 24, ér preolímea tractuale 10 deputati, cá apoi se se póta tiené cu acesti 34 deputati soboru protopescu, in care obiectele tiitóre de scól'a loru centrale se se tracteze, si se se organizeze un'a eforia cu presiedinte si vicepresiedinte, cu optu membrii ordinari, unu secretariu, s. a. m. d.

Intielegendu inse inclitulu presidiu comitatensu alu Hunedórei dispusetiunile, ce din partea scaunului protopopescu se facura in privinti'a acést'a, acel'asi presidiu scrise scaunului protopopescu din Dobr'a, ca acele adunari nu se potu tiené fora comisari politici, ce inse scaunulu protopopescu n'au primita, si asiá laudatulu presidiu comitatensu m'au recrivatu pre mine, cá se demandu scaunului protopopescu susatinsu, de a se conformá dispusetiunei presidiului comitatensu; eu inse i-am respunsu, ca acést'a nu o potu face, ci revirezu pre acel'asi laudatu a nu strimtorá drepturile bisericeii nostre autonome si egale indreptatite cu celelalte religii din tíera. Inse deslaudatu presidiu comitatensu nemultiamindu-se cu respunsulu meu, a aratatu lucrulu

la inaltulu presidiu gubernialu alu tíerei, innaltu carele a bine voitu a me insciintia in 3-lea Martiu c. n. a. c. Nr. Pr. 1190 despre gratiós'a sa hotarire la pí'r'a inclitului presidiu alu comitatului Hunedórei: cumca adunările, ce se tienu spre scopulu curatu bisericescu si scolaru, suntu iertate a se tiené fora intrevenirea comisariului politicu, la care adunari inse nu este iertatu a tractá despre obiecte politice.

Gratiós'a aceast'a resolutiune a inaltulu presidiu de tíera vi o aducu la cunoscinti'a preacinstieloru vóstre, si a eparchiei intregi, cá precumu pan' acumu, asiá si spre viitoriu se tracteti in sobóre parochiale si protopopesci numai obiecte curatu bisericesci si scolare, si se priveghiati sub propri'a-ve responsabilitate, cá in ascemene sobóre bisericesci se nu ocura nici umbr'a vreunui obiectu politicu, ci totdeun'a se deslusiti deosebirea lucrurilor bisericesci si scolare de catra cele politice, si de bas'a acestoru deslusiri se luati totdeun'a cercularele mele, caci asiá facendu nu veti gresi. Totu in tipulu acest'a suntu datori parochii locali a priveghiá sub a loru responsabilitate, cá la sobórele parochiale numai obiecte curatu bisericesci si scolare se se tracteze, si sobórele parochiale se le desfiintieze, cum voru vedé, ca membrii loru aducu inainte lucruri politice, si fora intardiare sa refereze scaunului protopopescu, carele apoi vá asterne consistoriului eparchialu lucrulu cu tote impregiurarile imtemplate. Din Siedinti'a consistoriale tinuta la Sabiiu in 21. Febr. 1863.

Andreiu Baronu de Siagun'a m. p.

(T. R.)

Episcopu. —

Sciri scolastice.

Gvernulu din Tirolu si Foralbegu in 30. Septembrie 1862, a emisu o ordinatiune catra tote cercurile oficiale, care suna: „Cá scól'a populara se póta prosperá este neaparatu de lipsa se aiba invetiatorii ascuratu unu venitu corespundietoru, cá pe lunga important'a si gréu'a loru misiune, se numai aiba a se luptá si cu grigile apasátore a' sustienerii vietii. Cu dorere trebuie se marturisimu cá la multe scóle, venitul e inca fórte micu, si ingrigirea in acésta privintia cu atatu e mai necesara cu catu midilócele de traiu devinu totu mai scumpe. Dreptu acaea c. r. cercu e provocatu cá in contielegere cu inspectorulu scolaru cercualu si cu parochii locali se lucre cu cea mai mare energiá intr'acolo, cá comunele respective

la acaroror buna-stare contribue scólele, si cari astu-felu au se se inrigésca de dotatiunea lor, se imbutatiésca venítulu invetiatoriloru. C. r. Governu astépta cá c. r. cercu se staruésca si se póte grige de implinirea acestei ordinatiuni, si la tempulu seu se reporteze despre rezultatulu ce va avé“

— In »Gazet'a comunala« din Vien'a se afla o corespondintia din Slesi'a, in care corespondintulu se plange ca mai cu sama in dieces'a Olmütiului iau fórté pucini parte la conferintiele invetiatoresci, la care redactorulu numitei Gazete adauga urmatórele: »Intr'adeveru ca ici coale voru fi cause care voru mai escusá aceea impregiurare, ca adeca iau pucini parte la conferintiele invetiatoresci dar' nu pre totindenea, — si anume in dieces'a Olmütiului. De altu-mintrea conferintiele invetiatoresci numai acolo voru fi placute, voru prosperá si voru fruptificá, unde ele se voru ocupá de lucruri de scóla si nunumai in unu modu mechanicu si pedantu, unde adeca nu se voru ocupá singuru numai cu cetirea temelor date si lucrute pe acasa. Numai atunci voru prosperá si fruptificá aceste conferintie candu membri lor voru desbate despre un'a séu alt'a ce taie in sfer'a scolara, si voru comunicá unulu cu altulu ideile si esperintiele, si decisiunile le voru pune pre hartia si apoi depe hartia le voru pune si in lucrare“.

Bavaria. La conferinti'a invetiatoriloru bavaresi din Nürnberga, unu membru díse ca o lege fítóre scolastica pentru Bavaria va avé d'a luá in strinsa bagare de sama: 1. Cultur'a invetiatoriloru, cá adeca invetiatorii se se pregatésca catu mai bine, si se-si castige o cunosciintia lata universala in specialitatea lor; 2. Salarisarea, invetiatorii adeca se se salarizeze catu mai bine, si salariiele lor se se inmultiésca dupa anii de sierbitiu; 3. Pensionarea, — numai in casuri intetítóre, si si atunci numai intr'atata in catu pensiunatul se fia scutitu de lipsa; 4. Pusetiunea invetiatorului, administratiunea si inspectiunea scolastica, — adeca scóla se fia mai independenta, pusetiunea invetiatorului asecurata prin lege, si statulu invetiatorescu se fia reprezentatu in tóte instantiele prin membri din sinulu seu; 5. Unu planu de invetiamentu indeplinitu, — cate obiepte se se propuna si in ce intindere, si inchia apoi cu propunerea: »Cá se se constitué o comisiune care se elaboreze unu proiectu dupa aceste punte de vedere.“ Aceste tóte conferinti'a le si primi.

Literatura.

Recensiuni. Flórea Literaturei italiene culésa de O. Spinazzola profesoru in gimnasiulu Santului-Sava, opu autorisatu de onorabil'a Eforia a instructiunei publice pentru usulu scóleloru din Romani'a intréga. Bucuresci. Libreri'a Socecu si Comp. Calea Mogosciei Nr. 6. 1863.

Acésta carte cuprinde o alegere de materii din deosebíti clasici italiani. Ea se imparte in dóue parti. Partea prima de 224 pagine cuprinde pros'a; partea secunda de 255 pagine cuprinde poesii, incependu dela poetii cei mai noi pana la cei vechi, pana la Dante Alighieri.

Intr'adeveru studiulu limbei italiene ar' fi trebuitu se petruna la romani mai nainte de alu cei francesi. Intielegemu acest'a in respectulu desvoltarii si cultivarii limbei nóstre. Dar'vedemu ca ea aru trebúi se vina in urma, dapuce adeca limb'a francesa si-a implintu misiunea, ne-a diresu, séu ne-a stricatu limb'a. Incepemu a dá dupa dictionarulu italianu dupace am despoiátu pe celu francesu. Astu-felu adeca aru trebúi se dica cei de peste Carpati. Noi cei de dincóce n'amu invetiatu nici cea francesa, si átu mai pucinu cea italiana, pentru-ca amu avutu si avemu se invetiamu alte dóuetrei limbi, ori vremu ori nu vremu. Dar' scurtu; déca limb'a italiana n'amu studiat'o pana acumu nici unii nici alii. trebue s'o studiamu d'acumu inainte. Influinti'a bine-facátóre ce póte se aiba limb'a italiana asupra limbei nóstre este nespusu de mare, acést'a n'o va negá nime care cunósce catu decatu acésta limba. D-lu Spinazzola a cunoscutu acést'a, si éta vine a face unu servitiu publicului romanu, redactandu o culegere din clasicii italianii, prin care se se póta introduce tinerimea in studiulu limbei italiene.

In catu acésta carte este destinata in usulu scóleloru, s' ar' fi cerutu neaperatu, cá d-lu Spinazzola se fia datu o biografia scurta a fiacarui clasicu din care s'au luat materii. Póte d-sa va fi lasatu se faca acést'a fia-care profesoru ce o va propune. Dar' acést'a procedere este supuse intre altele la dóue fatalitati: antaiu, profesorulu se póte intemplá se nu aiba isvórele de lipsa séu se nu aiba voia a-le impartasi discipuliloru sei; a dóu'a, chiar' se le impartasiésca, discipulii le uita séu le insémna reu si le confunda. Atari schitie biografice s'ar' fi cerutu la tóta templarea. S' ar' fi

cerutu chiar' si nisce introduceri literarie la fia-care clasicu, caci astu-felu vedemu si la alte colectiuni si alegeri de felulu acest'a.

Ce se atinge de alegerea materieloru: piesele din L' Orlando furioso de Ariosto, nu sunt nimerite, asemenea nu sunt nimeriti diumetate din Sonetti din Petrarca. Mai incolo L' Inverno, anacreontica de O. Frugoni trebuia se lipsesca. Acestea nu sunt convenibile cu ceea ce trebuie se se osebeze in scola.

Mai incolo dela acesta carte ca dela unu opu autorisatu d'o Eforia a instructiunii publice, asteptamu se nu fia deformata prin atatia erori de tipariu, cari ingreunéza intielesulu si-lu chiar' strica, se nu fia deformatu alfabetufu latinu prin mestecarea de litere civile si chiar' grecesci! Cari tote suntu forte daunatióse pentru scolari si incepatori.

Tote acestea pote si altele, credemu ca le va suplini si indrepta d-lu Spinazzola la o adou'a editiune.

La totu casulu inse, pana nu avemu alt'a mai buna séu pana candu acest'a nu se va indrepta si corege, noi o recomandam tinerimei nóstre scolare ca unu ajutoru pentru d'a se initiá in limb'a si literatur'a italiana. Intréga cartea costá din 30 de cóle 8° si se pote castiga din librari'a d-lui S. Filtsch d'aici din Sibiu pe lunga pretiulu de 3 fi. 15 cr. v. a.

— **Consultare catra tineri, de santulu Vasilie celu mare,** tradusa din limb'a elena de **I. Zachariadu.** Bucuresci. Tipografi'a Santei Mitropoli 1852.

Acésta carticica costatóre din 39 pagine, scrisa de unulu dintre cei mai mari lucéferi ai crestinatati, cuprinde suaturile cele mai adenci, cele mai salutare pentru povatuirea tineriloru pe calea virtutii.

Traducerea romana este cam silita, dar' totus; se pote intielege bine; cuvintele mai inalte si noue folosite la traductiune, suntu esplicate in finea cartii in unu micu vocabularu de trei pagine. Asemenea suntu lamurite in note numele unoru invetiati ce se afla citati, precumu si alte diceri si spresiuni mai grele. Recomandam acésta carte tinerimi scolare. Ea costá numai 28 cr. v. a., si asemenea se pote trage prin d. librariu S. Filtsch.

Varietati.

Intrebare despre sórtea Mitologiei! In anul 1861 1. Ianuariu, avuram norocire a ni se trimite dela D-lu Theodoru Rosiu gimnasialistu—pare-mise pre atunci in a 5 séu a 6 clasa in Timisióra — unu anuntiu de prenumerare la Mitologi'a séu cunosciantu'a despre dietatile celoru vechi. D-sa promisese in amintitulu anuntiu ca fasciór'a I. inca pre septaman'a pasciloru a acelui anu va estí, dar' vedu ca decursera inca unele pasci, ha cu cele din anulu acest'a se implinesce sant'a treime, si numitulu opu nu intra incanici acumu in viétia. — Póte voru fi capatatu altii —; deci ca se potemu scí pedecile care pre D-ta in edarea acestui opu te impedece, te rogu se bine-voesci a ni-le impartasi in Amiculu Scólei — sperandu ca va dá locu in colónele sale — ca se potemu cá colectanti mangaiá pre Prenumerantii dela care primiram bani si ti-i si trimiseram.*)

Unu Lugosianu.

Probleme de deslegatu.

(de D. . . . — O)

1. Óre cine avendu 40 acóve rachiu spre vindicare, 9 grade de tare i-se platesce acovulu cu 10 fi. 50 xr. 10 A. dar' de ar' prefige-o de 20 graduri, platindu-i se acovulu cu 29 fl, cate acóve ar' capatá, si óre intrece-ar' sum'a secunda pre cea prima?

2. Doi negutiatori cumparandu la unu tergu unu vasu cu vinu de 10 acóve de mare cu scopu de a-lu impartí in 2 parti egale, me intrebarea cumu far' poté impartí ne avendu altu vasu la sine, de catu unulu de 3 si altulu de 4 acóve?

Cari voru binevoí a deslegá aceste probleme, deslegarile ni-le voru tramite cu subsemnarea numelui spre publicare.

*) Cu asta ocaziune rogamu si noi pe D. Teodoru Rosiu, se aiba bunatate a ne raspunde si noue pretiulu abozamentului de 32 fl. v. a. pe Amiculu Scólei din 1862.

Redactiunea.

Din „Amiculu Scólei“ se mai afla inca esemplare complete si din a 1862, cum si din anulu acest'a dela inceputu pentru datorii d'a se aboná la acel'asi.